

<https://doi.org/10.52444/nr.3.2.2>

Primljeno: 15. veljače 2022.
Prihvaćeno: 23. studenoga 2022.
Stručni rad

MENTALNO ZDRAVLJE GIMNAZIJALACA TIJEKOM PANDEMIJE KORONAVIRUSNE BOLESTI

Marija ANTOLOVIĆ, mag. psych.
IV. gimnazija, Žarka Dolinara 9, 10 000 Zagreb
marija.antolovic4@skole.hr

Jelena ŽIPOVSKI, mag. psych.
Centar Izvor, Ozaljska 74, 10 000 Zagreb
centar.izvorzg@gmail.com

Lucija ŠUTIĆ, mag. psych.
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Borongajska cesta 83f, 10 000 Zagreb
lucija.sutic@erf.unizg.hr

SAŽETAK

Glavni cilj ovog istraživanja bio je ustvrditi učestalost pojave simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa kod adolescenata te identificirati adolescente u suicidalnom riziku uslijed pandemije i potresa u Hrvatskoj. U istraživanju je sudjelovalo 218 učenika prvih i četvrtih razreda jedne zagrebačke gimnazije, a istraživanje je provedeno kako bi se učenicima s izraženim rizikom omogućila podrška stručnjaka. Također, cilj istraživanja predstavljalo je utvrđivanje dobnih i spolnih razlika u navedenim dimenzijama kod sudionika. Glavni nalazi istraživanja pokazuju kako postoji statistički značajna razlika u pojedinim skalama s obzirom na dob učenika, na način da mladi učenici postižu viši rezultat na dimenzijama anksioznosti i depresivnosti te su podložniji suicidalnom riziku, dok na skali stresa ne postoji statistički značajna razlika. Nadalje, rezultati pokazuju kako postoje spolne razlike u pojedinim skalama, odnosno djevojke češće izvještavaju o visokim razinama stresa i anksioznosti. No, na dimenzijama depresivnosti i suicidalnosti ne postoje značajne razlike. Za buduća istraživanja preporuča se uključivanje većeg broja muških ispitanika kao i proširivanje skale suicidalnog rizika. Podaci dobiveni ovim istraživanjem imaju praktičnu primjenu u radu stručne službe srednjih škola s ciljem jačanja svijesti o važnosti identifikacije učenika s rizikom razvoja nekih poteškoća na području mentalnog zdravlja.

Ključne riječi: depresivnost, anksioznost, stres, suicidalnost, adolescenti

UVOD

Prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije (2018), mentalno zdravlje je „stanje dobrobiti u kojem je pojedinac svjestan svojih sposobnosti, može se nositi s normalnim razinama stresa u životu, može biti produktivan u radu te je u stanju

pridonijeti svojoj zajednici“. Iz ove definicije proizlazi kako to što osoba nema psihički poremećaj ne znači nužno i da je dobrog mentalnog zdravlja. Štoviše, na mentalno zdravlje utječe čitav niz bioloških, socioekonomskih i okolinskih

čimbenika (Svjetska zdravstvena organizacija, 2018). I sama Svjetska zdravstvena organizacija adresira pandemiju koronavirusa kao rizik za mentalno zdravlje, ističući kako razlog tome nije samo strah od zaraze koronavirusom, već i značajne promjene u načinu životu. Adolescenti su tako uslijed epidemioloških restrikcija bili primorani pohađati nastavu on-line i onemogućeni družiti se s prijateljima, a učestale samoizolacije samo su pridonijele osjećaju neizvjesnosti.

Promocija mentalnog zdravlja uključuje istraživanje potreba i resursa zajednice, osmišljavanje i implementaciju programa koji će zadovoljiti utvrđene potrebe i osnažiti postojeće resurse kako zajednice, tako i njezinih članova te, u konačnici, evaluaciju programa i diseminaciju najboljih praksi (Svjetska zdravstvena organizacija, 2004). Svijest o tome da mnogi mladi kojima je potrebna psihološka skrb ju u stvarnosti ne dobivaju, kao i evaluacije programa promocije mentalnog zdravlja provedenih u školama koje su pokazale da je njima moguće obuhvatiti upravo te mlade osobe rezultirala su većim naporom uloženim u razvoj školskih programa za promociju mentalnog zdravlja (Weist i dr., 2003). Mentalno zdravlje gimnazijalaca je odabrano kao tema ovog stručnog rada upravo s ciljem promocije

mentalnog zdravlja i identifikacije učenika u riziku u školskom kontekstu, odnosno kako bi se utvrdile specifične potrebe povezane s izazovima pandemije, ali i potresa koji su pogodili središnju Hrvatsku u 2020. godini.

Teorijski okvir

Pristup pozitivnog razvoja mladih je teorijski okvir za razumijevanje razvoja u adolescenciji, a koji u fokus stavlja njegovu posvećenost učenju, procjenu vlastitih sposobnosti, moralnost i integritet, pozitivne odnose s drugima, suosjećanje, ali i otpornost na životne nedaće (Lerner i dr., 2015). Jedna od ključnih postavki ovog pristupa je da se razvoj pojedinca odvija u interakciji s njegovom okolinom (Benson, 2006), što znači da na njega utječu kontekstualni čimbenici poput obiteljskog i školskog okruženja, ali i kultura te povijesno razdoblje u kojem se razvoj odvija. Istraživanja su pokazala kako je pozitivan razvoj povezan s manjim brojem depresivnih simptoma i rjeđim upuštanjem u rizična ponašanja poput nezaštićenog spolnog odnosa ili konzumacije teških opojnih sredstava (Geldhof i dr., 2014; Schwartz i dr., 2010). Osim toga, pozitivan razvoj je povezan i s većim osjećajem sreće (Gomez-Baya i sur., 2021).

Tema mentalnog zdravlja adolescenata bila je zanimljiva istraživačima, uključujući i hrvatske istraživače, i prije početka

pandemije. Kozjak Mikić (2021) je tako u razdoblju od 2015. do 2019. pratila promjene u emocionalnoj uznemirenosti učenika zdravstvenih programa tijekom njihovog četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja i utvrdila kako 16 do 18 posto njih ima iznadprosječnu razinu emocionalne uznemirenosti. Novak i suradnici (2021) su, također u razdoblju prije pandemije, proveli nacionalno istraživanje na više od 9 tisuća srednjoškolaca iz Zagreba, Splita, Osijeka, Pule i Varaždina te utvrdili kako hrvatski adolescenti u prosjeku imaju nisko izražene simptome depresivnosti, anksioznost i stresa. Rezultati probira mentalnog zdravlja djece u Zagrebu, kojim je obuhvaćeno gotovo svako četvrto dijete, pokazali su kako je kod 1 od 10 djece prisutna značajna anksiozna i/ili depresivna simptomatologija te da je čak 15% njih suočeno sa značajnom razinom simptoma posttraumatskog stresa (Buljan Flander i dr., 2021). S druge strane, krajem školske godine 2020./2021., provedeno je istraživanje među učenicima prvih i drugih razreda srednjih škola diljem Hrvatske kojim su utvrđene niske prema umjerenim razinama depresivnosti, anksioznosti i stresa (Ambruš i dr., 2021), što prati trend koji su utvrdili Novak i suradnici (2021). Kada su problemi mentalnog zdravlja izrazito izraženi, kod mladih se mogu pojaviti i posebno zabrinjavajući simptomi suicidalnosti.

Istraživanje provedeno u Japanu pokazalo je da u periodu kada su škole bile zatvorene zbog pandemije stopa suicida nije značajno porasla (Isumi i dr., 2020), dok je u Francuskoj čak zabilježena manja stopa suicida u vrijeme zatvaranja uslijed pandemije (Mourouvaye i dr., 2021). No, kada se ne promatra stopa suicidalnosti, već rizik za počinjenje suicida, tijekom pandemije se pokazuje uzlazni trend, barem kod američkih adolescenata (Mayne i dr., 2021).

U trenutku planiranja provedbe ovog epidemiološkog istraživanja, u siječnju 2021. godine, malo se znalo o mentalnom zdravlju adolescenata u Hrvatskoj nakon što je započela pandemija koronavirusa, a kao što predviđa pristup pozitivnog razvoja, takva promjena u okruženju utječe na razvoj pojedinca i može ostaviti posljedice na njegovo mentalno zdravlje. Osim pandemije, adolescenti u Zagrebu su tijekom 2020. godine bili suočeni s čak dva razorna potresa te je shodno svemu navedenom cilj ovog istraživanja bio ispitati učestalost pojave problema mentalnog zdravlja među učenicima prvih i četvrtih razreda jedne zagrebačke gimnazije. Učenici prvih razreda su odabrani zbog pretpostavke da se neovisno o pandemiji i potresima nose s većom razinom napetosti i stresa zbog novonastale prilagodbe na srednju školu, dok su učenici

četvrtih razreda odabrani zbog nadolazeće mature i upisa fakulteta koji također mogu stvarati dodatni stres. Istraživački problemi proizašli iz cilja istraživanja su bili:

- 1) Utvrditi učestalost pojave simptoma depresivnosti, anksioznosti, stresa i indikatora suicidalnosti među učenicima prvih i četvrtih razreda.
- 2) Ispitati postoje li razlike u učestalosti simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa između učenika prvih i četvrtih razreda.
- 3) Ispitati postoje li razlike u učestalosti simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa između djevojaka i mladića.

Na temelju rezultata dosadašnjih istraživanja očekujemo da će o višoj razini simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa izvještavati učenici četvrtih razreda (Kozjak Mikić, 2021) i djevojke (Novak i dr., 2021; Ambruš i dr., 2021).

METODA

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 218 učenika zagrebačke IV. gimnazije od čega 49 mladića i 169 djevojaka. Nadalje, u istraživanju su sudjelovala 104 učenika prvog razreda te 114 maturanata. Raspon dobi kreće se od 14 do 18 godina. Manji broj upitnika ($n=6$) u kojem su bitne čestice

ostale neodgovorene isključen je iz istraživanja.

Mjerni instrumenti

Za potrebe ovog istraživanja korišten je DASS-21 upitnik (Lovibond i Lovibond) koji mjeri 3 dimenzije: depresivnost, anksioznost i stres. Svaka pojedina skala sastoji se od 7 čestica. Učenici su na skali od 0 (uopće se nije odnosilo na mene) do 3 (većinu vremena se odnosilo na mene) trebali procijeniti koliko je pojedini simptom bio izražen kod njih u zadnjih tjedan dana. Ukupan rezultat formira se linearnom kombinacijom te unaprijed utvrđenim normama na hrvatskom uzorku. Osim DASS-21 upitnika, u ovo istraživanje uvrštena je i jedna čestica kojom se ispituje izraženost suicidalnih misli u zadnjih tjedan dana.

Postupak

Prikupljanje podataka provedeno je tijekom veljače 2021. godine, uživo tijekom sata razrednika prvih i četvrtih razreda. Nakon dozvole ravnateljice, podaci su prikupljeni na papir-olovka način, te su uključeni učenici koji su u tom trenutku bili na nastavi. Prije ispunjavanja upitnika, sudionicima je pismeno objašnjena svrha istraživanja te zajamčen način prikupljanja podataka koji štiti njihove osobne podatke, sukladno donesenoj GDPR regulativi. Uputa sudionicima obuhvaćala je smjernice

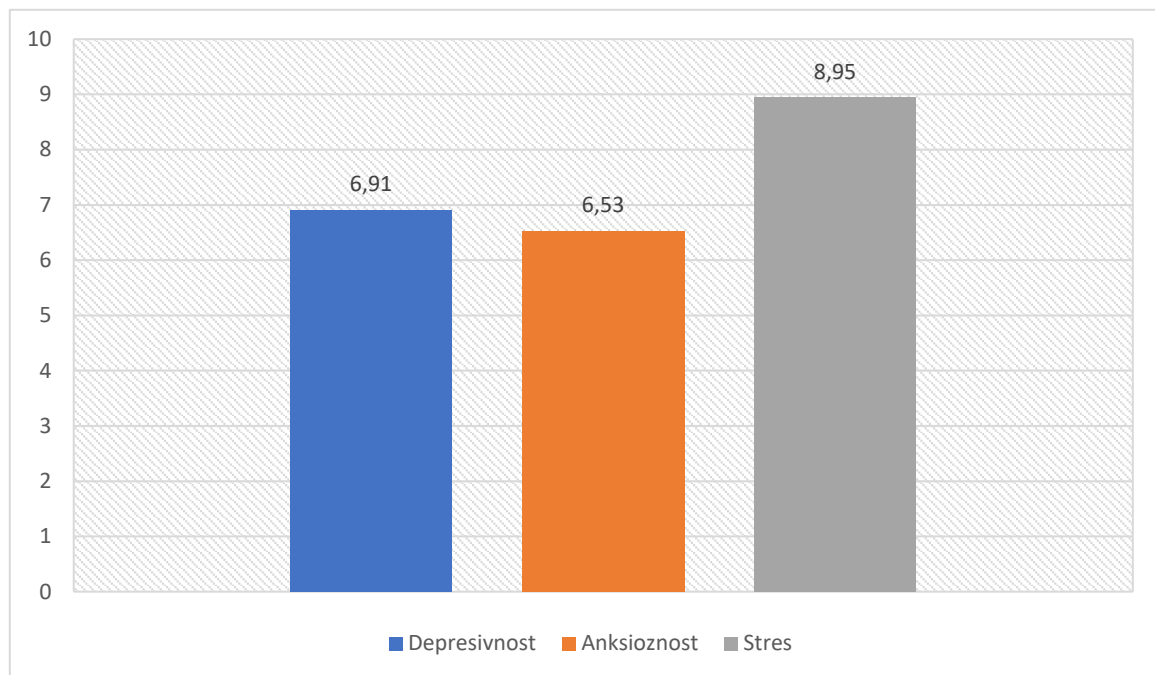
za točan način ispunjavanja upitnika te su zamoljeni da na pitanja odgovaraju iskreno bez puno razmišljanja uz napomenu kako u cijelom upitniku nema netočnih odgovora. Sudionici su obaviješteni kako razina stresa ili neugode nije veća od one koju doživljavaju u svakodnevnom životu. Navedeno je i kako u svakom trenutku mogu odustati od istraživanja te kako je ispunjavanje u potpunosti dobrovoljno. Po završetku ispunjavanja ankete, sudionici su informirani kako se u bilo kojem trenutku mogu obratiti stručnoj službi vezano za pitanja rješavanja upitnika. Budući da je primarni cilj prikupljanja podataka bio identificirati učenike koji imaju određene teškoće mentalnog zdravlja, nakon obrade podataka te uvida u ankete, u daljnji tretman uključeni su učenici koji su na skali depresivnosti, anksioznosti i stresa postigli visok ili granično visok rezultat, te učenici koji su potvrdili postojanje suicidalnih misli u proteklih tjedan dana. Formirana je baza učenika, te su tijekom školske godine bili pozvani na individualno savjetovanje, te po potrebi usmjereni na druge institucije. Za potrebe ovog rada obrađeni su podaci svih učenika koji su sudjelovali u istraživanju.

REZULTATI

Prikupljeni podaci analizirani su uz pomoć *Jamovi* statističkog programa. U nastavku će najprije biti prikazani rezultati dobiveni na cjelokupnom uzorku sudionika ($N=218$) koji se odnose na pokazatelje mentalnog zdravlja srednjoškolaca, dok su potom prikazani rezultati prema ostalim problemima istraživanja.

Na Slici 1 prikazane su deskriptivne statističke vrijednosti za pojedine skale korištenog upitnika (DASS-21). Kao što je vidljivo iz grafičkog prikaza, najviša razina pokazala se kod stresa ($M=8.95$, $SD=5.69$), dok su prosječne razine anksioznosti i depresivnosti nešto niže od razine stresa te su međusobno podjednake na cijelom uzorku ($M_A=6.53$, $SD_A=5.42$; $M_D=6.91$, $SD_D=5.33$). Na ovom uzorku srednjoškolaca utvrđen je prosječni ukupni rezultat umjerene razine ($M=22.4$, $SD=14.9$). Budući da je suicidalnost ispitana samo jednom česticom, teoretski raspon bodova (0-3) nije usporediv s ostalim skalama pa stoga dobiveni rezultat nije grafički prikazan ($M=0.26$, $SD=0.678$). Radi detaljnijeg prikaza učestalosti suicidalnih misli kod učenika koji su sudjelovali u ovom istraživanju, potrebno je naglasiti kako je 16% potvrdno odgovorilo na pitanje o pojavi suicidalnih misli u prethodnih tjedan dana.

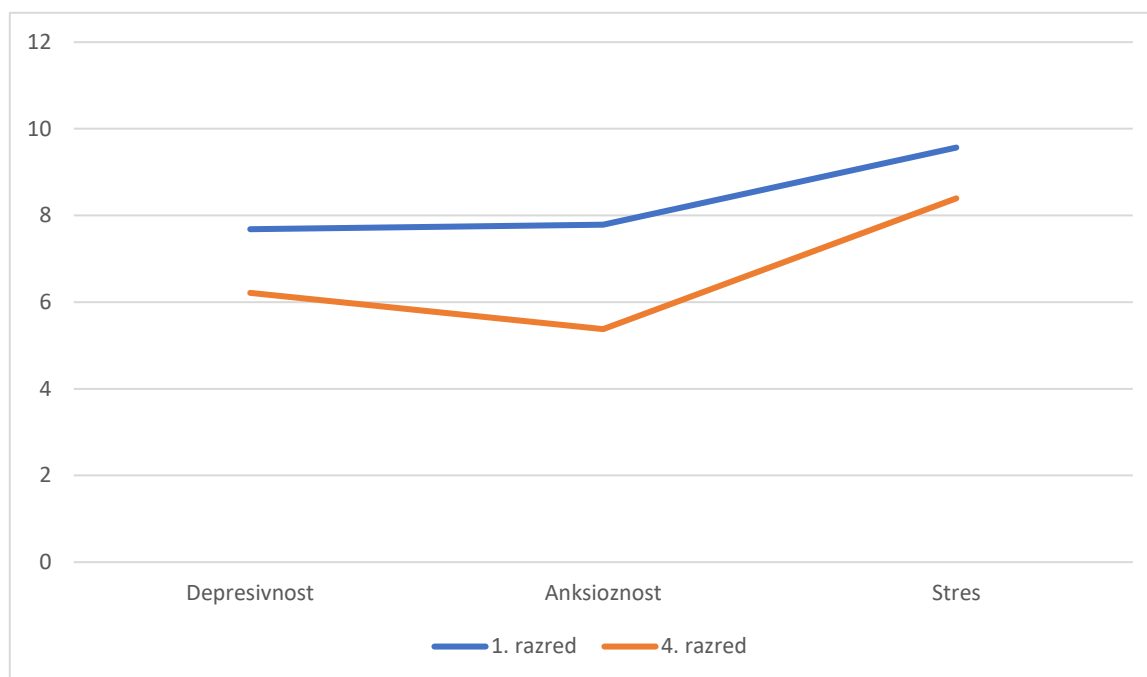
Slika 1: Grafički prikaz deskriptivnih statističkih pokazatelja razine depresivnosti, anksioznosti i stresa (N=218)

Kako bismo ispitali postoje li razlike u učestalosti simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa između učenika prvih (N=104) i četvrtih razreda (N=114), koristili smo analizu t-testom, a korištene vrijednosti grafički su prikazane na Slici 2. Statističkom analizom podataka utvrđeno je kako postoje statistički značajne razlike u razini depresivnosti ($t=2.05$, $p<.05$) i anksioznosti ($t=3.36$, $p<.01$). Stariji učenici (u ovom slučaju maturanti) izvijestili su o nižim razinama depresivnosti i anksioznosti od učenika prvog razreda. Kod stresa nije utvrđena statistički značajna razlika ($t=1.53$, $p>.05$) iz čega možemo zaključiti

da se učenici prvog i četvrtog razreda međusobno ne razlikuju prema doživljenoj razini stresa. U ukupnom rezultatu DASS-21 upitnika također je utvrđena statistički značajna razlika ($t=2.54$, $p<.05$) što možemo pripisati razlikama u razinama anksioznosti i depresivnosti. Za suicidalnost je također utvrđena statistički značajna razlika ($t=2.49$, $p<.05$) pri čemu mlađi učenici izvještavaju o višoj stopi suicidalnih misli od starijih učenika u ovom istraživanju.

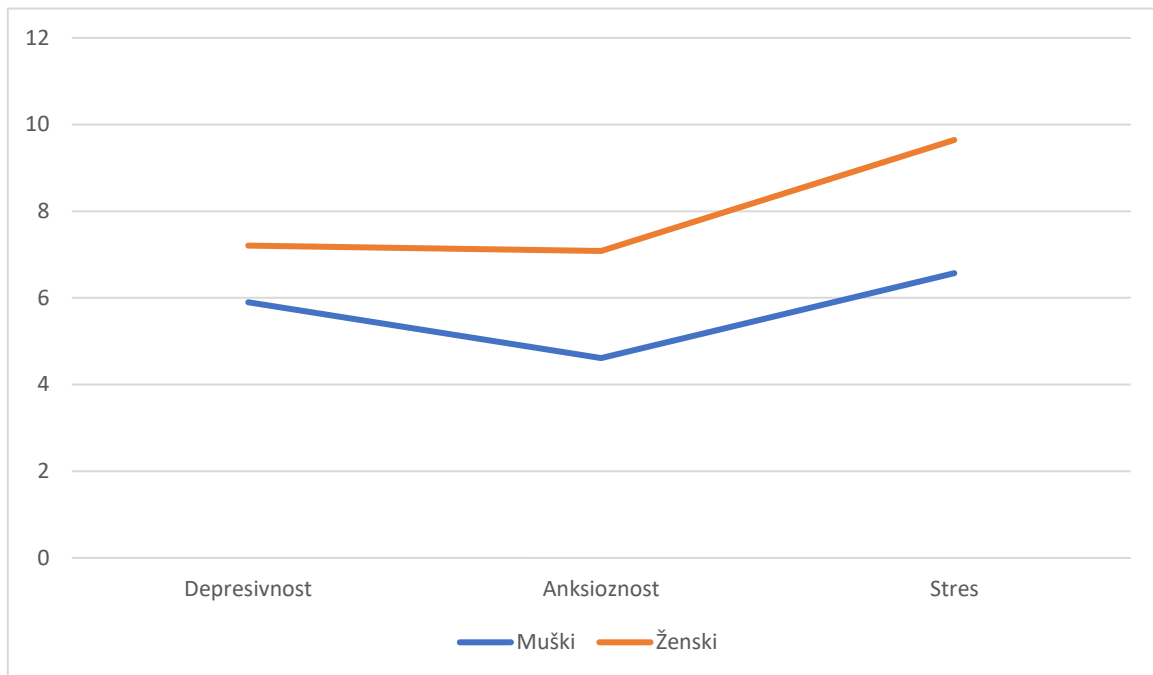
Slika 2: Razlike u razini depresivnosti, anksioznosti i stresa kod učenika prvih (N=104) i četvrtih razreda (N=114)

Kako bismo ispitali postoje li spolne razlike u izraženosti simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa, također smo na podacima proveli analizu t-testom. Kao što je vidljivo na Slici 3, najveća razlika utvrđena je kod stresa ($t=3.41$, $p<.01$). Kod anksioznosti je također utvrđena statistički značajna razlika ($t=2.86$, $p<.05$). Djevojke izvještavaju o višoj razini stresa i anksioznosti od mladića. Kod depresivnosti se razlika između mladića i djevojaka nije

pokazala statistički značajnom ($t=1.52$, $p>.05$), kao niti kod izraženosti suicidalnih misli ($t=1.58$, $p>.05$). Kada gledamo ukupni rezultat na upitniku DASS-21, postoji statistički značajna razlika između djevojaka i mladića ($t=2.89$, $p<.05$) što možemo objasniti poglavito dobivenim razlikama na skalama anksioznosti i stresa.

Slika 3. Spolne razlike u razini depresivnosti, anksioznosti i stresa ($N_m=49$, $N_z=169$)

RASPRAVA

Rezultati ovog istraživanja potvrđuju trendove dobivene u brojnim drugim istraživanjima provedenima tijekom razdoblja pandemije i potresa u Hrvatskoj. Obzirom da je ovo istraživanje provedeno u veljači 2021. godine, godinu dana nakon početka pandemije i nekoliko mjeseci od zadnjeg razornog potresa koji je pogodio Petrinju, za očekivati je da će učenici pokazivati više razine stresa. Nadalje, i rezultati drugih istraživanja provedenih u približno isto vrijeme (npr. Buljan Flander i dr., 2021) ukazuju na nešto izraženije simptome stresa u odnosu na simptome depresivnosti i anksioznosti.

Rezultati ovog istraživanja ukazuju na više razine anksioznosti i depresivnosti kod mlađih učenika. Točnije, maturanti pokazuju niže razine i depresivnosti i anksioznosti od učenika prvih razreda. Dobiveni rezultati mogu se objasniti boljom samoregulacijom te razvijenijim strategijama suočavanja sa stresom kod starijih učenika. Osim toga, budući da je u razdoblju adolescencije najvažnija podrška vršnjaka, možemo pretpostaviti da su se učenici prvih razreda u manjoj mjeri mogli osloniti na podršku svojih vršnjaka jer u trenutku provedbe istraživanja još uvijek nisu izgradili bliske odnose u novom, srednjoškolskom okruženju.

Ovo istraživanje ukazuje na veću narušenost mentalnog zdravlja učenica u odnosu na učenike srednjoškolske dobi. Naime, kod učenica je utvrđena viša razina anksioznosti i stresa u odnosu na učenike. Ove rezultate podupiru i druga istraživanja koja su pokazala slične trendove. Jokić Begić i dr. (2021) kao poseban rizični čimbenik pojave problema mentalnog zdravlja uslijed pandemije i potresa ističu upravo ženski rod te mlađu životnu dob. Ranjivost adolescentica u ovoj specifičnoj situaciji može se percipirati kroz veću socijalnu orijentiranost (Ambruš i dr., 2021). Naime, zbog ograničenosti socijalnih kontakata uslijed provedbe epidemioloških mjera, adolescenti su ostali bez važnog izvora podrške – kontakata s vršnjacima, što je osobito negativno utjecalo na djevojke.

Implikacije i praktična primjena rezultata istraživanja

Mentalno zdravlje mladih uslijed pandemije COVID-19 uvelike je narušeno (Ambruš i dr., 2021). Praktična primjena ovog istraživanja donosi izravnu korist u kontekstu rada stručnih suradnika, kako u srednjoškolskom, tako i u osnovnoškolskom okruženju. Nalazi istraživanja pokazuju kako velik dio učenika ima narušeno mentalno zdravlje, posebice u dimenzijama depresivnosti i anksioznosti. Usmjeravanjem na navedenu

simptomatiku, kao i promicanjem brige o mentalnom zdravlju možemo izravno utjecati na dobrobit učenika, kao i svijest o brizi za vlastitu dobrobit. Naime, nakon provedenog istraživanja, učenici koji su identificirani kao rizični, uključeni su u proces savjetovanja stručne službe, te usmjereni na eventualni daljnji tretman u vanjskim institucijama. Posebna pažnja usmjerena je prema učenicima koji su iskazali i najmanju prisutnost suicidalnih misli, te su upućeni u obaveznu psihijatrijsku obradu. Izravna identifikacija učenika u riziku od suicidalnosti, kao i učenika sa simptomima depresivnosti i anksioznosti te visokom napetosti uslijed stresa nudi mogućnost stručnim suradnicima za provedbu psihoedukacije o navedenoj simptomatiki te usmjeravanja učenika prema izvaninstitucionalnim mjestima podrške. Negativne posljedice lošeg nošenja sa simptomima depresivnosti, anksioznosti i stresa posebice u doba pandemije uvelike se mogu pogoršati lošom brigom o mentalnom zdravlju te staviti dodatan pritisak na zdravstveni sustav. Također, rezultati istraživanja usmjeravaju pažnju prema mentalnom zdravlju djevojaka koje su u većem riziku od pojave simptoma anksioznosti i stresa. Dobne razlike na dimenzijama anksioznosti i depresivnosti, kao i suicidalnog rizika stručnjake usmjeravaju prema nužnosti osiguravanja dodatne podrške učenicima

prvih razreda, te provjeru prilagođenosti novonastalim uvjetima različitima od osnovnoškolskog okruženja. Identifikacijom i edukacijom istih postiže se krajnji cilj pružanja podrške i osnaživanja učenika u brizi za mentalno zdravlje. Štoviše, primjenjivost identificiranja učenika u riziku od suicidalnosti nudi bezbrojne mogućnosti usmjeravanja roditelja prema dobrobiti adolescenata te prevenciji letalnih ishoda.

Ograničenja istraživanja

Budući da je primarna svrha primjene DASS-21 upitnika u ovom slučaju bila identifikacija učenika u riziku te shodno tome, planiranje savjetodavnog rada s učenicima, ovo istraživanje ima nekoliko važnih metodoloških ograničenja. Prvo se ograničenje odnosi na uzorak. Naime, korišteni je uzorak prigodan jer su ispitani samo učenici jedne zagrebačke gimnazije. Stoga rezultate nije moguće generalizirati na čitavu populaciju srednjoškolaca. Iako spolna struktura uzorka dobro reprezentira spolnu strukturu svih učenika ove zagrebačke gimnazije, valja naglasiti kako su u ovom uzorku sudionici muškog spola nedovoljno zastupljeni što također onemogućuje generalizaciju.

Drugi važan nedostatak odnosi se na metodu prikupljanja podataka. Naime, nije bila osigurana anonimnost podataka jer su

učenici, zbog kasnije provedbe savjetovanja, trebali napisati svoje podatke prije rješavanja upitnika. Stoga se može očekivati da su učenici u određenoj mjeri iskrivljavali svoje odgovore. Ovome problemu pokušali smo doskočiti naglašavanjem kako će odgovore učenika čitati samo stručne suradnice te da je glavna svrha istraživanja pružanje pomoći učenicima kojima je to potrebno.

Treći važan nedostatak odnosi se na način ispitivanja indikatora suicidalnosti. Naime, suicidalnost je u ovom istraživanju ispitana samo jednom česticom koja se odnosi na suicidalne misli. U budućim bi istraživanjima svakako trebalo uvesti više čestica kojima bi se ispitala suicidalnost ili pak koristiti standardizirane skale za procjenu suicidalnosti. Obzirom na primarnu svrhu istraživanja, procjena suicidalnosti jednom česticom u ovom se slučaju pokazala dovoljnom, ali predstavlja ograničenje za generalizaciju dobivenih rezultata o izraženosti suicidalnih simptoma među srednjoškolcima.

Smjernice za buduća istraživanja

Sukladno navedenim metodološkim ograničenjima, za buduća istraživanja preporuča se uključivanje većeg broja muških sudionika, kao i proširivanje uzorka na cijelu srednjoškolsku populaciju.

Longitudinalno praćenje učenika, kao i primjena upitnika na godišnjoj razini dodatno bi potvrdilo postojeće nalaze. Repliciranje istraživanja u manje turbulentnim okolnostima nakon pandemije nudilo bi dodatan uvid u mentalno stanje adolescenata. Nadalje, svojevrsna izrada protokola o postupanju uslijed informacije o suicidalnosti kod učenika na razini škole ili ministarstva, nudila bi djelatnicima jasne smjernice o usmjeravanju učenika za koje je poznato da su u suicidalnom riziku. Takav dokument dodatno bi ojačao nastavnike i stručne suradnike, te ih potaknuo na dodatno usmjeravanje prema navedenoj simptomatiki te ograničio stigmatizaciju psihičkih smetnji te pojave smrtnih ishoda kod adolescenata.

ZAKLJUČAK

Glavni cilj ovog istraživanja bio je na uzorku učenika prvih i četvrtih razreda srednje škole ustvrditi učestalost pojave simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa te identificirati učenike u suicidalnom

riziku. Također, cilj istraživanja predstavljalo je utvrđivanje dobnih i spolnih razlika u navedenim dimenzijama kod sudionika. Glavni nalazi istraživanja pokazuju kako postoji statistički značajna razlika na pojedinim skalama s obzirom na dob učenika, na način da mlađi učenici postižu viši rezultat na dimenzijama anksioznosti, depresivnosti te su podložniji suicidalnom riziku, dok na skali stresa ne postoji statistički značajna razlika. Nadalje, rezultati pokazuju kako postoji statistički značajna razlika na pojedinim skalama s obzirom na spol, na način da djevojke češće od dječaka pate od indikatora visokog stresa i anksioznosti, dok na dimenzijama depresivnosti i riziku od suicida ne postoje značajne razlike. Za buduća istraživanja preporuča se uključivanje većeg broja muških sudionika, kao i proširivanje skale suicidalnog rizika. Podaci dobiveni ovim istraživanjem imaju praktičnu primjenu u radu stručne službe srednjih škola s ciljem jačanja svijesti o važnosti identifikacije učenika u riziku za razvoj teškoća mentalnog zdravlja.

LITERATURA

- Ambroš, K. i dr. 2021. Mentalno zdravlje srednjoškolaca kroz iskustva s pandemijom COVID-19. Rad predan na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade. Studijski centar socijalnog rada na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.
- Benson, P. L. i dr. 2006. Positive Youth Development: Theory, Research, and Applications. Ur. Damon, W., Lerner, R.M. *Handbook of Child Psychology, Sixth Edition*, 1. John Wiley & Sons Inc. Hoboken, New Jersey. 894-941.
- Buljan Flander, G. i dr. 2021. Rezultati probira mentalnog zdravlja djece u Zagrebu. Grad Zagreb.
<https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/fotogalerija/gradske%20vijesti/PROBIR-digitalna-verzija-min.pdf> (pristupljeno 27. siječnja 2022.)
- Geldhof, G. J. i dr. 2014. Creation of Short and Very Short Measures of the Five Cs of Positive Youth Development. *Journal of Youth and Adolescence* 43/6. 933-949.
- Gomez-Baya, D. i dr. 2021. Positive Youth Development and Subjective Happiness: Examining the Mediating Role of Gratitude and Optimism in Spanish Emerging Adults. Ur. Dimitrova, R., Wiium, N. *Handbook of Positive Youth Development*. Springer. Cham. 187-202.
- Isumi, A. i dr. 2020. Do suicide rates in children and adolescents change during school closure in Japan? The acute effect of the first wave of COVID-19 pandemic on child and adolescent mental health. *Child Abuse & Neglect* 110.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7443207/> (pristupljeno 27. siječnja 2022)
- Jokić Begić, N. i dr. 2021. Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba korone. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Kozjak Mikić, Z. 2021. Promjene u nekim aspektima mentalnog zdravlja adolescenata tijekom srednje škole. *Journal of Applied Health Sciences* 7/2. 191-201.
- Lerner, R. M. i dr. 2015. Positive Youth Development and Relational Developmental Systems Model. Ur. Overton, W.F., Molenaar, P.C.M. *Handbook of Child Psychology and Developmental Science: Theory and Method*, 1. John Wiley & Sons Inc. Hoboken, New Jersey. 1-45.
- Mayne, S. L. i dr. 2021. COVID-19 and Adolescent Depression and Suicide Risk Screening Outcomes. *Pediatrics* 148/3. <https://www.publications.aap.org/pediatrics/article-split/148/3/e2021051507/179708/COVID-19-and-Adolescent-Depression-and-Suicide> (pristupljeno 27. siječnja 2021.)
- Mental Health & Covid-19. <https://www.who.int/teams/mental-health-and-substance-use/mental-health-and-covid-19> (pristupljeno 27. siječnja 2022.)
- Mourouveye, M. i dr. 2021. Association between suicide behaviours in children and adolescents and the COVID-19 lockdown in Paris, France: a retrospective observational study. *Archives of Disease in Childhood* 106/9. <https://adc.bmj.com/content/106/9/918.full> (pristupljeno 27. siječnja 2022.)

- Novak, M. i dr. 2021. Positive Youth Development in Croatia: School and Family Factors Associated With Mental Health of Croatian Adolescents. *Frontiers in Psychology*. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2020.611169/full> (pristupljeno 27. siječnja 2022.)
- Schwartz, S. J. i dr. 2010. Promotion as prevention: Positive youth development as protective against tobacco, alcohol, illicit drug, and sex initiation. *Applied Developmental Science* 14/4. 197-211.
- World Health Organization. 2004. *Promoting mental health: Concepts, emerging evidence, practice*. Sažeto izvješće. World Health Organization. Geneva.
- Weist, M. D. i dr. 2003. Introduction: Advancing Mental Health Practice and Research in Schools. Ur. Weist M. D. i dr. *School Mental Health Advancing Practice and Research*. Springer. New York. 1-7.

SUMMARY

MENTAL HEALTH OF HIGH SCHOOL STUDENTS DURING THE CORONAVIRUS PANDEMIC

The main goal of this study was to determine the frequency of symptoms of depression, anxiety and stress in adolescents and to identify adolescents at suicidal risk due to pandemics and earthquakes in Croatia. The research involved 218 first and fourth grade high school students from Zagreb, and the research was conducted to provide the support of experts for students at high risk of psychological problems. Also, the aim of the research was to determine the age and gender differences in these dimensions in the population of high school students. The main findings of the research show that there is a statistically significant difference on some scales regarding student age, so that younger students achieve higher results on the dimensions of anxiety and depression and are more susceptible to suicidal risk, while on the stress scale there is no statistically significant difference. Furthermore, the results show that there are gender differences on certain scales, in a way that girls are more likely to report high levels of stress and anxiety. On the other hand, there are no significant differences in the dimensions of depression and suicidality. For future research, it is recommended to include a larger number of male participants, as well as to expand the scale of suicidal risk. The data obtained by this research have practical application in the work of the mental health professionals with the aim of raising awareness of the importance of identifying students at risk for the development of mental health problems.

Key words: depression, anxiety, stress, suicidality, adolescents